

Medalles dels catalans d'Amèrica

JOAN ALMIRALL

Es norma general l'enyorança de la pàtria quan hom n'està lluny per el motiu que sigui, però sembla com si en els catalans aquest enyorament i nostàlgia per la seva terra llunyana, fossin més grans, més sentits, així com també la tendència a fer lligams amb compatriotes i crear una sèrie d'entitats que siguin el camí d'enfortir aquests lligams, alhora que obrin pas a manifestacions culturals, patriòtiques o d'ajuda mútua. I aquest fort sentiment no xoca pas, encara que pugui semblar-ho a primer cop d'ull, amb el positivisme empenedor, dinàmic i laboriós de la nostra raça, sinó que més aviat es complementen, fent així dels catalans un conjunt complet d'un tipus ben equilibrat en les balances, en els platerets de les quals s'hi posen virtuts tan diverses.

En «Medalles dels catalans d'Amèrica», presentem unes peces de caràcter commemoratiu, en les que bé sigui per mitjà de les imatges, sentimentals, boniques, representatives de la dita enyorança, o bé per l'evidència del sentiment de solidaritat entre ells, creiem que entren, i per porta privilegiada, en aquestes sèries catalanes, que tant ens agradaria veure créixer i anar extenent les seves branques, cobrint-nos amb l'ombra sedant, confortadora, encisadora i sublim del patriotisme.

Presentem, doncs, aquí, un grupet d'onze medalles dels «Catalans d'Amèrica», corresponents a grups o entitats catalanes, radicades a Cuba o a la Argentina, seguint l'ordre cronològic d'emissió.

MEDALLA N.º 1

Anvers: JOCHS FLORALS DE 1886, en la part alta i entre dues estrelletes de sis puntes, i dessota, entre dues ratlletes — HABANA —. En el centre, matrona asseguda i coronada, representant Catalunya, amb branca de llorer a la mà dreta, amb el braç extès en actitud de coronar, i l'esquerra recolzada en una lira.

1

Revers: En el centre, escut ròmbic coronat de Catalunya. Seguint la vora, a dalt i entre dues estrelletes de sis puntes, COLLA DE SANT MUS, i dessota, SOCIETAT PROVINCIAL CATALANA.

Argent. Diàmetre: 49,5 mm. Pes: 37,1 g.

MEDALLA N.º 1 BIS

Com l'anterior, però en coure. Pes 29,1 g.

Els Jocs Florals, institució medieval restaurada l'any 1859,¹ i continuada amb dedicació constant, a la ciutat de Barcelona, tingueren també lloc esporàdicament o amb certa continuïtat, en edicions menors, en moltes altres localitats catalanes. No té res d'estrany, doncs, que en una Societat formada per catalans residents a l'Havana, hi hagués una colla entusiasta que en celebrés uns, que deurién ésser d'importància quan en quedà constància amb unes medalles d'argent i coure, de bona grandària, encunyades l'any 1886, d'un art i estil corrent per aquells temps. Ens sap greu, però no hem aconseguit documentar-nos de les dades que foren complementàries i d'interès vinculades amb aquestes medalles, és a dir, la història de dita Societat Provincial Catalana, de la Colla de Sant Mus, que deuria ésser segurament una secció de la Societat, de la informació sobre dits Jocs d'aquest any, autors que hi concorregueren, composicions premiades, etc. És possible que en algun lloc de l'Havana s'hi pogués trobar la documentació que complementaria la presentació d'aquestes peces. Però de moment sabem que tingueren lloc aquests Jocs Florals, obra sens dubte d'uns entusiastes compatriotes. Ja és quelcom.

MEDALLA N.º 2

Anvers: En algunes línies col·locades en corbes diverses, s'hi llegeix: COLOCACION DE LA PRIMERA PIEDRA DE LA «CASA DE ESPAÑA» DONADA POR LUIS CASTELLS BUENOS AIRES 21 DE JULIO 1889.

1. Vegis J. ALMIRALL, *Consideracions entorn de la Medalla del Cinquantenari dels Jocs Florals (1859-1908)*, «Acta Numismàtica I», 1971, pp. 193 a 197.

2

Revers: També en corbes com a l'anvers: PADRINO S.E. EL SEÑOR PRESIDENTE DE LA REPUBLICA ARGENTINA DOCTOR JUAREZ CELMAN. Aquí figuren els escuts de l'Argentina i d'Espanya, ornats de branques, i segueix la llegenda MADRINA S. M. LA REINA REGENTE DE ESPAÑA. Argent. Diàmetre: 32 mm. Pes: 15,12 g.

MEDALLA N.º 2 BIS

Com l'anterior, però de coure. Pes: 15,17 g. (té més gruix).

En Lluís Castells era català, fill de Barcelona, que es casà amb una argentina, i home emprenedor que amb diversos assumptes d'importància, es féu allà molt ric. Féu construir un important edifici a les seves expenses, per a que fos utilitzat com la «Casa de España» a Buenos Aires, la primera pedra de la qual fou col·locada amb gran cerimònia el 21 de juliol de 1889, fet que commemora aquesta doble medalla, interessant, però de no gaire nivell artístic. La «Casa» fou acabada i inaugurada dos anys després, i en una ala del primer pis s'hi hostatjà el «Centre Català», de manera que tant per aquest motiu com per el d'ésser català el prohom i generós donant, entra perfectament en la sèrie objecte d'aquest article.

MEDALLA N.º 3

Anvers: Figura central de matrona, representant Catalunya, que aguanta la bandera catalana a tot vent, la qual queda per sobre, com protegint-los, dels que representen un grup de treballadors catalans residents a l'Argentina, un dels quals, que toca o aguanta la bandera amb la mà, duu barretina. Davant d'ells, roda dentada, regulador de màquina de vapor, bala de cotó, i una paleta de pintor (la Indústria i l'Art). A la part dreta a baix, l'ARGENTINA, l'Oceà, i al fons les muntanyes de Montserrat, amb sol ixent darrera, dins del qual hi figura la paraula CATALUNYA. Alegoria, doncs, detallada i clara de sentit.

Revers: Al centre, escut de Catalunya, entre branca de llorer i palma, ròmbic. A dalt, CENTRE CATALA MENDOZA. A baix, INAUGURAT LO 15 D'AGOST DE 1908. Sota l'escut, en cartela, FRANCISCA MASCORT, probablement el nom d'alguna personalitat de les que ajudarien a la fundació d'aquest centre.

(ampliació 2:1)

3

Or i esmalts vermells. Diàmetre: 27 mm. Pes: 16,71 g.

És un bon exemple d'art modernista aplicat a la medalla. Aquest exemplar és l'únic que coneixem. Ve firmat per Horta, i fou fet a Barcelona, doncs consta sota la coberta del bonic estoig que guardem, fet exprofés per la medalla, «La Rosa de Oro. Joyería, Platería, Relojería. Miró y Salvadó. Fernando, 20, y Raurich, 7. BARCELONA».

MEDALLA N.º 4

Pertany a la Col·lecció Montserratina d'En Josep Buch, de la fitxa del qual en copiem la descripció.

4

Anvers: Vista esplèndida del monestir i muntanya de Montserrat, vistos de darrera l'absis; en els alts cims s'hi veu un cantell del sol amb els seus raigs. Entre dos punts, MONTEPIO DE MONTSERRAT 1.RA DE SOCORS MUTUOS. En llegenda externa, FUNDADA A BS AIRES 1.ER DE JANER DE 1857.

Revers: El panteó propietat del «Montepío» en el cementiri de Buenos Aires, dins el qual hi ha la Capella de la Verge de Montserrat, motiu commemoratiu de la present medalla. Seguint-ne el contorn i entremig d'una corona vegetal composta de fulles i flors repetides, SE INAUGURA L'ALTAR D'AQUEST PANTEO AB LA VERGE DE MONTSERRAT, entre dos punts, i en llegenda externa, 6 SEPTEMBRE 1908. A l'exerg, en un espai buit per a dedicació i en gravat incís a dues ratlles, EXM. PRESIDENT DIPUTACIO DE GIRONA.

Al peu de la corona vegetal, a la part baixa esquerra, en petites lletres, HORTA Y CIA.

Coure platejat. Diàmetre: 58 mm. Pes: 89 g.

MEDALLA N.º 5

Anvers: Casc amb corona i drac aixecat sobre l'escut de Catalunya. En cartela, a banda i banda del casc, CENTRE CATALA BUENOS AIRES.

Revers: Forma una composició molt bella. En primer terme, un forjador recolzat sobre el mall, en actitud consirosa. A terra, estenalles, roda dentada i altres estris de treball. Darrera seu, o sigui a la esquerra, ja que ell està mirant a la dreta, escut de l'Argentina, a sota del qual sobresurt llargament una garlanda de flors diverses. Al centre, representació de l'Oceà, i al

fons a dalt, seguint la mirada del forjador, es veu una matrona, representació de Catalunya, asseguda en un tron, amb els braços reposant sobre les muntanyes de MONTSERRAT a l'esquerra i del MONTSENY a la dreta. Al dessor-ta 1886-1911. Es tracta, doncs, de la commemoració del 25.è aniversari de la fundació del Centre. Sobre el tronc en el que hi ha l'enclusa, la firma de l'autor HORTA.

Argent. Diàmetre: 29 mm. Pes: 10,79 g.

MEDALLA N.º 6

Anvers: En el centre, escut de Catalunya amb corona i ornament. Seguint les vores i entre dues floretes, a dalt en llegenda interna S. DE BENEFICENCIA, i al dessor-ta, en llegenda externa, DE N. DE CATALUÑA.

6

Revers: En tres ratlles, 6 MAYO 1840 floreta 1915 HABANA. Es tracta doncs de la commemoració del 75 aniversari de la «Sociedad de Beneficencia de Naturales de Cataluña», entitat de la que més endavant mencionarem una altra medalla.

Or. Diàmetre: 25 mm. Pes: 8,17 g. (és molt prima).

7

MEDALLA N.º 7

Com l'anterior, però en coure i amb algunes petites diferències. Encara que és feta amb el mateix encuny que la d'or, aquesta té la rotllana de més diàmetre, i amb revora, i és de bastant més gruix que la d'or.

Coure. Diàmetre: 28 mm. Pes: 9,79 g.

8

MEDALLA N.º 8

També pertany a la col·lecció montserratina del senyor Buch, de qui prenem igualment la descripció.

Anvers: La Mare de Déu de Montserrat, coronada amb aureola d'estels, assentada majestuosament en cadiral carrat d'alt respatller. En el basament de la cadira, en lletres molt petites, N. S. MONTSERRAT.

Revers: Seguint el rodall de la medalla, SOCIEDAD DE BENEFICENCIA DE NATURALES DE CATALUÑA. Estel de cinc puntes, en el centre. AÑO-1921.

D'aquesta entitat són també, com ja hem dit, les medalles n.ºs 6 i 7. Fou fundada l'any 1840, a l'Havana. Encara que en aquesta medalla no figuri el nom de la ciutat, hi figura en les 6 i 7. Fóra interessant de saber si segueix existint, cosa que degut a la situació actual no hem pogut esbrinar.

Argent. Diàmetre: 25 mm. Pes: 6,10 g.

MEDALLA N.º 9

Plaqueta trapezoidal en la que sols està encunyat l'anvers, en el que s'hi veu: Figura infantil inclinada davant d'una font decorada en la part superior per l'escut de Catalunya, del que simbòlicament surten uns raigs. Entre dues

9

ratlletes — JULIOL 1931 —. I dessota, en quatre ratlles, INAUGURACIO DE LA FONT OFRENDADA DELS RESIDENTS CATALANS A BUENOS AIRES. Dessota un vaixell veler sobre les ones. Al racó de la dreta de baix, la firma J. PLANAS.

Coure daurat. Alçada: 70 mm.. Base superior: 36 mm. i inferior 40 mm. Pes: 81,8 g.

Aquesta peça, que pertany a la Col·lecció d'En Ramon Borràs, és una bona mostra de l'art d'aquells anys, recordant l'estil d'algunes medalles vinculades amb l'Exposició Internacional de Barcelona del 1929.

* * *

Les medalles n.ºs 1, 1 bis, 2, 2 bis, 3, 5, 6 i 7, són de la Col·lecció de l'autor. Agraïm cordialment la col·laboració dels bons amics senyors Buch i Borràs, per la prestació de les seves medalles.